

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K zákonné úpravě vydědění z důvodu neprojevení zájmu potomka o zůstavitele a specifikům sporného řízení ve kterém je zpochybněna platnost vydědění

Ze zákonných důvodů lze nepominutelného dědice vydědění z jeho práva na povinný díl vyloučit, anebo jej v jeho právu zkrátit. Důvodů, pro které lze potomka vydědit, zná občanský zákoník hned několik, budou rozvedeny níže. Ve svém příspěvku se zaměřím pouze na jediný důvod vydědění a to vydědění z důvodu, že nepominutelný dědic (nejčastěji přímý potomek – syn, dcera) neprojevoval o zůstavitele opravdový zájem, jaký by projevoval měl.

S ohledem na praktické zkušenosti při zastupování jak vyděděných potomků (kteří žalují s odkazem na neplatnost vydědění) tak s ohledem na zastupování ostatních dědiců, proti kterým případná žaloba opírající se o neplatnost vydědění směřuje, se budu zabývat také procesními aspekty civilního sporného řízení, ve kterém se vede spor o právo fakticky založený na tom, zda je vydědění platné / či neplatné, tedy v podstatě o to, zda bylo vydědění nepominutelného dědice po právu, či nikoliv.

Obecně k úpravě vydědění v zákoně č. [89/2012 Sb.](#)

Ust. § 1646 odst. 1) zák. 89/2012 Sb. stanoví, že ze zákonných důvodů lze nepominutelného dědice vydědění z jeho práva na povinný díl vyloučit, anebo jej v jeho právu zkrátit. Zůstavitel může vydědit nepominutelného dědice, který

- mu neposkytl potřebnou pomoc v nouzi
- o zůstavitele neprojevoje opravdový zájem, jaký by projevoval měl,
- byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze nebo
- vede trvale nezřízený život.

Zůstavitel může také v souladu s ust. § 1647 NOZ vydědit i nepominutelného dědice, který je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že tu je obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl. Učinit to však může jen tak, že tento jeho povinný díl zůstaví dětem tohoto nepominutelného dědice, popřípadě, není-li jich, jejich potomkům.

Je vhodné připomenout, že zák. 89/2012 Sb. důvody pro vydědění oproti předchozímu občanskému zákoníku rozšířil, což plně odpovídá občanským zákoníkem z roku 2012 zvýrazněné zásadě, že by to měl být především zůstavitel, který má určit „osud“ jmění, které mu náleží za jeho života i na dobu po jeho smrti. Více důvodů vydědění totiž logicky může postihnout větší množství životních situací, pro které může platně k vydědění dojít.

Konkrétně k úpravě vydědění z důvodu neprojevení zájmu o zůstavitele dle zákona č. [89/2012 Sb.](#)

Jedním z důvodů, pro které lze potomka vydědit, je dle ust. § 1646 odst. 1) písm. b) zák. 89/2012 Sb.

okolnost, že potomek neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, jaký by projevovat měl.

Nakolik je dikce zákona poměrně jasná a pochybnosti na první pohled nevzbuzuje, přesto lze alespoň ve stručnosti vyložit důvody zkoumání možné platnosti / neplatnosti vydědění detailněji v souladu s Komentářem[1] který ke zde uvedenému uvádí, že: „Vždy bude třeba individuálně, v každém jednotlivém případě, posoudit, s přihlédnutím ke všem okolnostem, zda potomek projevovat zájem o svého předka, zda takový zájem byl „opravdový“ a zda odpovídal (svou četností, formou, zvyklostmi v rodině zůstavitele apod.) zájmu, jaké se od potomka „očekává“, že by jej měl vůči svému předku projevovat.“

Jednoznačným vodítkem pro výklad tohoto důvodu vydědění je již poměrně rozsáhlá a konstituovaná judikatura, která platila za existence občanského zákoníku z roku 1964, když tuto judikaturu nicméně dle mého názoru nelze přejímat nekriticky a bez dalšího posouzení stavu norem po roce 2014. Nikoliv snad jen proto, že žádnou judikaturu nelze aplikovat na originární skutkové stavy bez dalšího, ale také proto, že občanské právo je od roku 2014 ovládáno některými odlišnými právními zásadami, právními principy, jak bude rozvedeno níže.

Tak rozsudek Nejvyššího soudu č.j. 21 Cdo 48/2000 ze dne 24.01.2001 opakuje, že:

Podle ustálené judikatury soudů je třeba otázku, zda potomek o zůstavitele trvale neprojevovat opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl, posuzovat s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a ve spektru dobrých mravů, které se ve společnosti ustálily. Jedním z hledisek, které je třeba u tohoto důvodu vydědění vždy zkoumat, je to, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s potomkem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy; vydědění přichází v úvahu jen tam, kde zůstavitel o tento blízký příbuzenský vztah stojí, kde se ho nezájem potomka osobně citově dotýká, kde mu tento stav vadí, a nikoliv, jde-li o situaci, kdy je mu tento stav lhostejný, případně kdy k němu sám i podstatně přispěl.

V posuzovaném případě žalobce v žalobě i v průběhu řízení tvrdil, že o zůstavitelku projevovat jako její syn zájem, že však zůstavitelka jeho zájem odmítala; z výše uvedeného je nepochybné, že tvrzení žalobce má pro právní posouzení této věci význam. Odvolací soud po zhodnocení provedených důkazů dospěl k závěru, že žalobce své tvrzení neprokázal.

Z rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 2821/2006 je pak vhodné poukázat na právní větu:

„Skutečnosti odůvodňující závěr, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl, mohou spočívat jak v pasivitě (nezájmu) potomka ve vztahu k zůstaviteli, tak také v chování, kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.)

Komentář[2] dále uvádí, že:

Opravdovost zájmu bude třeba posoudit vždy individuálně s ohledem na okolnosti konkrétního případu (o takový zájem zcela jistě nepůjde, pokud potomek zašle zůstaviteli jednou v roce přání k vánočním svátkům). Posuzování zájmu, jaký by potomek měl projevovat vůči svému předku, předpokládá, že chování potomka (nepominutelného dědice) bude podrobena určitému testu nejenom z pohledu obecných zásad slušnosti (objektivní prvek), nýbrž také s přihlédnutím k určitým zvyklostem, sociálnímu statusu či náboženskému založení rodiny zůstavitele, a dále také k zájmu zůstavitele na udržování rodinných vztahů s potomkem (subjektivní prvek. I když občanský vypustil slovo „trvale“ přesto v jednání potomka musí být určitá trvalost či stálost (setrvalost) v neprojevování opravdového zájmu.

Možné procesní komplikace neuvedení důvodu vydědění

Ohledně nutnosti uvádět jednotlivé důvody vydědění došlo ke změně oproti Občanskému zákoníku z roku 1964, když ust. §1648 NOZ stanoví, že: *Nevysloví-li zůstavitel důvod vydědění, má nepominutelný dědic právo na povinný díl, ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění.*

Ke zde uvedenému Komentář[3] uvádí: „Občanský zákoník již nadále nenutí zůstavitele, aby důvody, pro které vyloučil vyděděním nepominutelného dědice z jeho práva na povinný díl nebo jej v tomto právu zkrátil, explicitně uváděl v prohlášení o vydědění. Jak uvádí důvodová zpráva (i nadále citováno podle Komentáře[4]), *zásadně není důvod k tomu, aby zůstavitel zdůvodňoval své rozhodnutí o vydědění v případech, kdy je ten důvod znám jak jemu, tak vydědovanému potomku. Takových případů je drtivá většina. Učiní-li prohlášení o vydědění v závěti, což je pravidlem, seznámí se s tím příliš mnoho lidí, a to třeba i dlouho poté, co důvod vydědění nastal a - např. při odsouzení vyděděného pro závažný trestný čin - upadl v zapomenutí. Účel vydědění je zbavit nepominutelného dědice práva na povinný díl, nikoli ho denunciovat. Je tedy správné ponechat zůstaviteli na vůli, zda důvod vydědění uvede (Eliáš, 2012, s. 673).*“

Ke shora uvedené části, která je zvýrazněna kurzívou, však Komentář[5] dodává, že: „*Nicméně v řadě případů může být efektivní, zejména pro dědice, kteří nemusí znát všechny související okolnosti, pokud se zůstavitel zmíní o důvodech, pro které vydědil nepominutelného dědice.*“

S tímto závěrem Komentáře[6], který se dle mého názoru také se závěry důvodové zprávy neztotožňuje, zcela souhlasím, dle mého názoru lze však jít ještě dál. Plně souhlasím se závěry důvodové zprávy v rozsahu, že je správné ponechat na vůli zůstavitele, zda důvod vydědění uvede, nicméně, s čím již jako procesní advokát nemohu souhlasit (minimálně z hlediska možných procesních komplikací pro dědice), je závěr důvodové zprávy, že: *„zásadně není důvod k tomu, aby zůstavitel zdůvodňoval své rozhodnutí o vydědění v případech, kdy je ten důvod znám jak jemu, tak vydědovanému potomku“*.

Lze totiž namítnout, že v případě sporu vyvolaném vyděděným potomkem, který se s vyděděním neztotožní, bude v jednacím síni často pouze jedna osoba, které budou v nejširším rozsahu známy fakticky důvody vydědění, a tou osobou bude právě vyděděný potomek, často v pozici žalobce, který bude pochopitelně tvrdit, že mu žádný takový důvod není znám a dál povinnost tvrzení a důkazní přenesene na žalované - dědice.

Bude tedy na **žalovaných**, kterými budou zpravidla všichni ostatní dědicové, aby tvrdili a dokazovali, často velmi podrobné, poměry na straně zůstavitele a žalobce (jich obou společně, každého zvlášť a mezi sebou navzájem), když vyděděný potomek (žalobce) bude v takovou chvíli pouze pozorovat dění v soudní síni a pokud se vůbec žalovaným podaří unést břemeno tvrzení k tomu, proč byl vlastně potomek zůstavitele vyděděn, teprve poté se žalovaný musí zapojit tím, že začne také tvrdit a dokazovat. Ostatně, dikce ust. § 1648 NOZ v části *„ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění“* je dle mého názoru volena tak, že kromě jasného hmotněprávního významu má také procesní důsledky - břemeno tvrzení a důkazní, že došlo k vydědění po právu, je přenesena na žalované - ostatní dědice. Gnoseologicky je totiž nemožné, aby žalobce prokazoval *negativní skutečnosti* (že fakticky nenastal skutkový stav odůvodňující vydědění po právu).

V typizovaných řízeních by absence důvodu vydědění neměla činit zásadní komplikace. Lze použít následující modelový příklad.:

Zůstavitel měl manželku a dvě děti, syna a dceru. Zůstavitel zemřel, před smrtí pořídil závět, kterou majetek rozdistribuoval na manželku a syna, dceru zůstavitel závětí vydědil, důvod vydědění neuvedl. Dcera podá žalobu, ve které bude namítat neplatnost vydědění. Dostaví se k soudu

manželka a syn, **jakožto osoby znalé reálií ze života zůstavitele** a detailně soudu popíší důvody vydědění, vztahy v rodině, okolnosti, etc.. a soud na podkladě jejich tvrzení a navržených důkazů (stále se pohybujeme ve sporném řízení, kde soud nemůže sám vyšetřovat poměry) rozhodne - toto rozhodnutí se bude alespoň obecně blížit k tomu, co lze chápat jako „hmotněprávně spravedlivé“, ve smyslu, že soud bude mít takovou znalost o skutkovém ději, který zřejmě skutečně nastal a rozhodnutí bude na znalosti tohoto skutkového děje založeno.

Nicméně, zásadně jinak by se spor vyvíjel tehdy, pokud by se vedlo řízení, ve kterém by zůstavitel, který měl jediného potomka (a žádné další potomky v linii přímé, ani manželku, ani další blízké příbuzné) tohoto potomka vydědil, důvod vydědění neuvedl a veškerý svůj majetek odkázal závětí například právnické osobě plnící veřejně prospěšné účely, když s touto právnickou osobou by se doposud vůbec nijak nestýkal a tato právnická osoba by se o svém dědění a vůbec o tom, že zůstavitel existoval, dozvěděla až v pozůstalostním řízení. V takovém případě totiž nastává zcela odlišný procesní stav oproti předchozímu případu. Dostaví se k soudu potomek (nebo se vůbec nedostaví a nechá se pouze zastoupit), který více či méně znal zůstavitele celý život a oproti němu bude zástupce právnické osoby, proti které bude žaloba směřovat.

Z čeho bude vycházet tato právnická osoba (nebo lze dosadit také například vzdálené příbuzné, etc.) ve svých tvrzeních „na obranu“ zůstavitelovy vůle, když o zůstaviteli až do jeho skonu nevěděla?

A v souvislosti s již poměrně konstantní judikaturou, která stanoví podmínku (výše citované rozhodnutí NS 21 Cdo 48/2000 ze dne 24.01.2001): „*tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s potomkem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy; vydědění přichází v úvahu jen tam, kde zůstavitel o tento blízký příbuzenský vztah stojí*“ se nabízí ještě sofistikovanější otázka - jak bude právnická osoba případně rozporovat, pokud potomek bude tvrdit a dokazovat, že zůstavitel o něj **nejevil** zájem, proto se on (potomek) choval recipročně, tj. vydědění není po právu? Stále jsme v řízení sporném, kde jsou možnosti účastníka řízení k tvrzením značně volné.

Shora uvedený příklad je do jisté míry mimořádný, navíc lze namítat, že právnická osoba, získá přístup k věcem po zůstaviteli vlastnické právo a z těchto může „zrekonstruovat“ život zůstavitele, ale právě mimořádné případy často míří k soudu a nelze je s odkazem na mimořádnost nerozsoudit. Nicméně, lze dle mého názoru zobecnit, že v řízeních, ve kterých se vyděděný potomek domáhá svých práv z platného či neplatného vydědění, je pojmovým znakem **výrazná informační asymetrie o skutkovém stavu ve prospěch potomka**, jelikož účastníkem sporu logicky není „duo“ potomek (žalobce) - zůstavitel (žalovaný), ale potomek (žalobce) - a dědicové (žalování).

Proto lze možná souhlasit z hlediska *hmotného práva* s důvodovou zprávou, že pokud jsou si zůstavitel i potomek oba vědomi, že důvod pro vydědění existuje, není třeba jej rozvádět. Například v případě existence odsuzujícího rozsudku není takové rozhodnutí pro nalézací soud ve sporném řízení zvláště složité k návrhu strany obstarat. Nicméně z hlediska obvyklého vývoje soudního řízení, ve kterém je řešeno vydědění právě z důvodu neprojevení zájmu o zůstavitele platí pravý opak a ten platí o to naléhavěji, o kolik méně toho dědicové vědí o reáliích života zůstavitele.

Argument uvedený v důvodové zprávě, že by zůstavitel nechtěl denunciovat potomka - tento argument jednak odhlíží od běžných promlčecích lhůt trestního práva, zároveň se však zjevně netýká všech důvodů pro vydědění - nakolik může být neprojevení zájmu o zůstavitele v rozporu s dobrými mravy, naplnění skutkové podstaty trestného činu neprojevením skutečné vůle o zůstavitele si lze představit jen stěží.

Shrnutí

Co by měl zůstavitel při pořízení pro případ smrti reflektovat, je, že pokud má vydědění obstát, pak

platí, že čím lépe a rozsáhleji uvede zůstavitel do konkrétní listiny důvody vydědění, pro které se rozhodl k vydědění přistoupit, tím pravděpodobněji následně dojde v procesu k naplnění jeho vůle. Není totiž nijak neobvyklé, že vyděděný potomek, kterého notář vyrozumí o probíhajícím pozůstalostním řízení, aktivně a nezřídká úspěšně uplatňuje svá práva jak v pozůstalostním řízení, tak v navazujícím řízení sporném.

Ust. § 574 NOZ stanoví, že „*Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné*“. Závěť, či vydědění jsou nepochybně právní jednáními, která by měla být vykládána touto optikou, navíc za stavu, pokud dědické právo po 1.1.2014 přikazuje spíše vůli zůstavitele spíše „respektovat“ než ji „prolomit“, když tento závěr lze dovodit nejen z dikce ust. § 574, ale i z ust. § 1494 odst. 2) NOZ: *Závěť je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele*.

Na druhou je zde nepochybně právo potomka zůstavitele, pokud nebyl vyděděn po právu, aby se svých práv domáhal před soudem v řízení, ve kterém bude platnost vydědění posuzována jako zcela klíčová předběžná otázka.

V tom případě je však třeba upozornit na skutečnost, že toto sporné řízení bude do jisté míry odlišné od jiných sporných řízení, kde proti sobě stojí často žalobce a žalovaný, kteří byli hlavními aktéry skutkového děje. **V případě sporů o vydědění to bude odlišné, a to až do té míry, že se žalovaným (dědicům) nemusí podařit výlučně z důvodu informační asymetrie, nikoliv z důvodu, že by vydědění nebylo naprosto po právu a objektivně pro něj neexistovaly důvody, před soud snést tvrzení a důkazy proč vlastně vydědil zůstavitel svého potomka, který bude jinak před soudem poukazovat pouze na to, že vydědění je neplatné a účelově přitom zamlčí řadu reálií z jeho vztahů se zůstavitelem.**

Může tak nastat situace, že jeden již v řízení říct nemůže, co bylo důvodem vydědění (zůstavitel), druhý to říct nechce a nemusí (potomek) a třetí to neví a nepodaří se mu to zjistit (dědic, který nemá detailní znalosti o životě zůstavitele). Za tohoto stavu pak rozhoduje soud.

JUDr. Vít Nevařil,
advokát

[JUDr. VÍT NEVAŘIL, ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ](#)

Opletalova 1015/55
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 210 100
e-mail: info@ak-nevaril.cz

[2] Tamtéž, s. 418

[3] Fiala, R. Drápal, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck 2015, s. 416

[4] Fiala, R. Drápal, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck 2015, s. 416

[5] Fiala, R. Drápal, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck 2015, s. 418

[6] Fiala, R. Drápal, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475 – 1720). Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck 2015, s. 418

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)